

Проектот е финансиран од Фондација Отворено општество – Македонија

Опсерваторија на медиумските реформи

Трет периодичен извештај од набљудувањето на исполнувањето на реформските приоритети од областа на медиумите

Период на известување: 01.01.2018 – 31.03.2018

Овој извештај е резултат на процесот на набљудување на спроведувањето на реформските приоритети (ИРП) од областа на медиумите во рамките на проектот „Опсерваторијата на медиумските реформи“, кој го спроведуваат „Метаморфозис“, „Агора“ и ПИНА. Проектот е поддржан од Фондација Отворено општество во Македонија (ФООМ).

Сите материјали што се производ на овој проект и на спроведеното набљудување се достапни на интернет-страницата дизајнирана за потребите на проектот. Веб-адресата е:

mediaobservatorium.mk

Мај 2018 г.

Објавените информации и ставови не ги претставуваат официјалните ставови на Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“ го спроведува Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“ во партнерство со ЗГ „Агора“ - Центар за промовирање на граѓански вредности и ПИНА – Платформа за истражувачко новинарство и анализи.

Содржина

Извршно резиме.....	3
Вовед.....	5
Цели и методологија на набљудувањето	7
Намена и методи на извештајот	7
Истражување	8
Извештаите на Групата на искусни независни експерти предводена од Р. Прибе.....	9
Клучни наоди од набљудувањето	10
1. Јавен радиодифузен сервис	10
2. Владино рекламирање	12
3. Пристап до информации	13
4. Клевета.....	15
Користена литература.....	16

Кратенки

РМ – Република Македонија;

ЕУ – Европска Унија;

ЕК – Европска комисија;

ИРП – Итни реформски приоритети; реформски приоритети;

ААВМУ – Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги;

ЕСЧП – Европски суд за човекови права;

Клучни зборови

Медиа-набљудувач, медиа-набљудување, (итни) реформски приоритети, Прибе, медиуми, јавен радиодифузен сервис, владино рекламирање, пристап до информации, клевета.

Напомени

Текстот е изработен во рамките на проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“, што го спроведуваат Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“, „Агора“ Центар за промовирање на граѓански вредности и Платформата за истражувачко новинарство и анализи (ПИНА), со финансиска поддршка од Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Содржината на текстот е единствена одговорност на авторите и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Извршно резиме

Овој периодичен извештај ги презентира резултатите од набљудувањето на исполнетоста на Итните реформски приоритети (ИРП) кои се однесуваат на слободата на изразувањето, во периодот од 01 јануари до 31 март 2018 година, во рамките на проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“, кој го спроведуваат Фондацијата за интернет и општество „Метаморфозис“, ЗГ „Агора“ Центар за промовирање на граѓански вредности и Платформата за истражувачко новинарство и анализи (ПИНА), со финансиска поддршка од Фондацијата Отворено општество – Македонија.

Набљудувањето, чиј предмет беа четирите столба на ИРП, ги утврди следните клучни наоди:

- **Јавен радиодифузен сервис** – годишниот извештај за работата на МРТ во текот на 2017-та година не е поставен на дневен ред во собраниска процедура, иако уредно е доставен до Собранието во законскиот рок. **Започнато, но неисполнето**
Започнатите промени во медиумската легислатива не добија своја завршница во Собранието. Во законодавниот дом сеуште не се изгласани потребните измени на предметниот закон. Програмскиот совет на МРТ, во чиј состав има членови кои се поранешни носители на јавни функции, го реизбраа актуелниот директор на МРТ. Програмските сервиси на телевизијата се во истиот формат и покрај законската обврска за четврт ТВ канал. Не се забележани никакви реформски зафати за унапредување на работата и на квалитетот на програмската/содржинската понуда во јавниот сервис
- **Владино рекламирање** – иако се укинати владините реклами на домашните медиуми Владата не обезбеди детални објаснувања за низа специфики за обезбедување целосна транспарентност и отчетност, преку објава на правилници, процедури или протоколи. Дополнително во Членот 102 од Предлог-законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги е оставена можноста за рекламирање на Владата, владините институции и другите јавни претпријатија. **Делумно исполнето**
- **Пристап до информации** – Покрај донесените мерки од страна на Владата за отворање на јавните бази за новинарите, некои министерствата отворија онлајн пристап за пошироката јавност до податоци за трошењата, тендерските договори и набавките. Останува непроменета состојбата врзана за измени и дополнувања на Законот за пристап до информации од јавен карактер. По повикот до широка и експертската јавност за сугестии за измени, не се формирани работни групи при Министерството за правда ниту е започната некаква активност во оваа насока. **Делумно исполнето**
- **Клевета и навреда** – Иако е евидентирано дека во последните 24 месеци се намалени тужбите и споровите против новинари за клевета и навреда, во оваа област нема никакви промени и поместувања во периодот на следење и известување. Сеуште останува дилемата кај судовите дали онлајн медиумите и вработените таму ќе се третираат како **Целосно неисполнето**

медиуми/новинари или не. Судската пракса покажува дека има произволно толкување за овие субјекти и за новинарите кои работат во овој тип медиуми. Не е преземена иницијатива за ревидирање на Законот за граѓанската одговорност за клевета и навреда и на процедуралните правила со цел да се усогласат со практиката на Европскиот суд за човекови права. Владата не започнала координација со стручната јавност во оваа насока.

Опсерваторијата на медиумските реформи ќе продолжи со следењето на исполнувањето на Итните реформски приоритети и во наредниот период, презентирајќи ги резултатите во форма на периодични извештаи, вести и истражувачки стории за што поголемо вклучување на граѓаните на Република Македонија во демократските процеси. Сите резултати од следењето се достапни на македонски и албански јазик на веб-локацијата MediaObservatorium.mk.

Вовед

Проектот „Опсерваторија на медиумските реформи“ овозможува увид на јавноста во извршувањето на реформските процеси во областа на слободата на изразување кои произлегуваат од документите донесени од домашните политички чинители и меѓународната заедница со цел разрешување на долгогодишната политичка криза во РМ која кулминираше во 2015 година.

Според [Првиот периодичен извештај од проектот](#)¹, реформите се засноваат на [првиот](#)² и [вториот](#)³ извештај на експертскиот тим предводен од Рајнхард Прибе од јуни 2015 и септември 2017, [Итните реформски приоритети на ЕУ за Македонија - ИРП за Македонија](#)⁴ и Договорот од Пржино⁵ донесени во јуни 2015 година.

И покрај заложбите на Владата да гради партнерство со асоцијациите и со граѓанскиот сектор во сферата на медиумите, таа сфера сеуште не е ослободена од институционални или персонални влијанија поради бавноста со која Собранието ги носи потребните законски измени.

Независно од реформскиот имиџ за кој се застапува актуелната владина коалиција, за изминатите 11 месеци нема никакви поместувања во делот на конкретни промени на законската регулатива со која би се забрзале процесите и која би служела како основа за независност деполитизација и департизација на јавните институции. До затворањето на овој мониторинг извештај (31.03.2018), Владејачката коалиција преку своите претставници во Собранието на РМ не ги донесе и усвои потребните измени на Законите⁶ од приоритетите според Прибе, кои се однесуваат на сферата медиуми: слобода на изразување. Иако во некои од четирите столба⁷ со кои се цени слободата на изразување има значителен напредок, но недонесувањето на клучните законски измени го кочат реформскиот процес. Дополнително Владата не ги изготви мерките и придружните документи и правилници за допрецизирање на евентуалното Владино рекламирање на социјалните мрежи, ниту е започната процедура за ревизија на постоечката законска регулатива која се однесува на случаите „клевета“ и „навреда“.

---

¹ Опсерваторија на медиумските реформи, Прв периодичен извештај, од набљудувањето на исполнувањето на реформските приоритети од областа на медиумите http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2017/11/OMR_izveshtaj_1.pdf

² Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf

³ The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues 2017, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf

⁴ Итни реформски приоритети – превод на македонски јазик: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_mk.pdf. Во оригинал на англиски: Urgent Reform Priorities for Macedonia, Европска комисија, ГД Добрососедска политика и преговори за проширување, јуни 2015 https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

⁵ Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, 2 June 2015, Skopje https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/news_corner/news/news-files/20150619_agreement.pdf

⁶ Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги; Закон за слободен пристап до информации од јавен карактер; Закон за граѓанска одговорност за клевета и навреда.

⁷ јавен радиодифузен сервис, владино рекламирање, пристап до информации и клевета.

Таквата неизвесна и непроменета медиумска атмосфера ја покажува и [извештајот на Европската радиодифузна унија \(EBU\)](#)⁸ според кој довербата на македонските граѓани во медиумите од земјата е меѓу најниските во Европа.

---

⁸ <http://mediaobservatorium.mk/doverbata-vo-mediumite-vo-makedonija-megu-najniskite-vo-evropa/>

Цели и методологија на набљудувањето

Намена и методи на извештајот

Овој извештај е наменет, пред сè, за информирање на општата јавност или граѓаните за процесот на исполнување на ИРП од областа на медиумите, на разбирлив начин, приспособен за пошироката јавност и за неекспертската публика. Дополнително, извештајот ги информира и другите заинтересирани страни: медиумите, институциите и граѓанскиот сектор.

Извештајот има цел да обезбеди соодветни информации за прогресот на спроведувањето на предвидените реформи во областа на медиумите.

Овој извештај е подготвен во согласност со посебно развиена методологија за набљудување, која опфаќа низа активности и мерки за прибирање податоци и за следење на процесите на реформите. Методологијата се заснова на спроведување низа истражувачки активности, почнувајќи од анализа на актуелната правна рамка и состојбите во областа медиуми и слободно изразување, спроведување на дневно и периодично набљудување и на истражувачки анализи, организација на фокус-групи со клучни информирани лица и сл.

Деск-истражувањето е фокусирано на прибирање податоци и на анализа на сите релевантни документи што се однесуваат на исполнување на ИРП во областа на медиумите, како што се годишните извештаи на ЕУ за Македонија, извештаите на Прибе, како и документите и извештаите на националните институции или организации што се однесуваат на реформските приоритети во медиумите. Овие податоци се обезбедуваат преку различни канали на информации, вклучително и од мрежите на соработници во граѓанскиот и во медиумскиот сектор, како и од самите институции преку Законот за слободниот пристап до информациите од јавен карактер.

За подобро и тековно следење на состојбите со исполнувањето на медиумските реформи, во рамките на проектот се спроведат активности на **периодично и на дневно набљудување** на релевантни веб-страници за содржини поврзани со медиумските реформи.

Проектните активности опфаќаат спроведување на одржување состаноци на две **фокус-групи** за да се добијат информации од клучни информирани лица и експерти од области поврзани со исполнувањето на ИРП од граѓанскиот, академскиот, приватниот и од владиниот сектор. Сознанијата од првата фокус-група, одржана на 9 октомври 2017 г., се вградени во резултатите од набљудувањето и послужија како насоки за понатамошните активности за набљудување и за новинарски истражувања.

За презентација на наодите од набљудувањето и за да се поттикне поширок дијалог меѓу креаторите на политики и другите чинители или јавноста, се предвидуваат **две јавни дебати**, кои имаат цел да го вклучат граѓанското општество во овие процеси.

Резултатите од набљудувањето се објавувани во форма на **периодични (квартални) анализи и завршна анализа**. На ниво на проектот, овие информации ќе бидат дополнувани со **истражувачки написи**, преку кои на граѓаните ќе им се предочат дополнителни сознанија за контекстот, претходните состојби што довеле до тековните ситуации, како и обврските што се преземени од институциите во РМ за да се исполнат реформските приоритети.

Набљудувањето се спроведува од страна на мултидисциплинарен тим на проектот, составен од членови на трите партнерски организации со комплементарна експертиза (новинари, медиумски експерти и правници).

Според Методологијата, истражувачките активности утврдуваат четири нивоа на исполнетост на обврските што произлегуваат од ИПР во областа „Медиуми: слобода на изразување“. Тие четири нивоа се:

1. Целосно неисполнето – ништо конкретно не е почнато.
2. Започнато, но неисполнето – со почнати активности за промена на легислатива.
3. Делумно исполнето – спроведени се законски промени, без почната имплементација.
4. Целосно исполнето – реформите се спроведени во целост.

При визуелниот приказ, за полесна комуникација со широката јавност, се користат кодови на бои за секое од овие утврдени нивоа на исполнетост (црвена, портокалова, жолта и зелена).

1. Целосно неисполнето – ништо конкретно не е почнато.	
2. Започнато, но неисполнето – почнати активности за промена на легислатива.	
3. Делумно исполнето – спроведени се законски промени, без почната имплементација.	
4. Целосно исполнето – реформите се спроведени во целост.	

Слика 1: Нивоа на исполнетост и кодови на бои.

Активностите за набљудување на состојбите ги спроведува мултидисциплинарниот тим на проектот, составен од членови на трите партнерски организации со комплементарна експертиза (новинари, медиумски експерти и правници).

Истражување

Реформските приоритети од сферата „Медиуми: слобода на изразување“ предвидуваат низа конкретни мерки и активности кои релевантните институции во земјата треба да ги преземат заради постигнување напредок кон демократизација и добро владеење. Овие мерки и активности се поделени во четири столба на спроведувањето на предвидените реформи од областа на медиумите: Јавен радиодифузен сервис, владино рекламирање, пристап до информации и клевета. Во рамките на секој од столбовите се предвидуваат дополнителни дејства што придонесуваат за исполнување на целта на главниот столб. Според ИПР, реформите што треба да се исполнат во оваа сфера се:

Јавен радиодифузен сервис: да се обезбедат видливи докази за реформи во јавниот радиодифузен сервис во поглед на политиката на работење, организацијата, едукацијата и уредништвото и недостигот од политичка независност, недостигот од балансирано известување, како и обезбедувањето информативна, висококвалитетна содржина.

Владино рекламирање: да се воспостават строги правила за владино рекламирање засновани на транспарентни, објективни и недискриминаторски критериуми; да се обезбеди целосна транспарентност на владиното рекламирање и да се развие механизам за неплатени објави на јавниот сервис кои се навистина од јавен интерес.

Пристап до информации: да се адресираат главните пречки со кои се соочуваат новинарите при добивањето јавни информации.

Клевета: Намалување на бројот на случаи на клевета преку ревидирање на законодавството, на процедуралните правила, поддршка и промоција на поголемо користење на саморегулацијата како алтернатива за судско постапување и гарантирање и спроведување, на политичко ниво, на практикувањето соодветно самоограничување од политичарите и од јавните функционери за да не се поведува постапка за клевета, во согласност со принципите на ЕСЧП.

Извештаите на Групата на искусни независни експерти предводена од Р. Прибе

Следењето на имплементацијата на реформските приоритети редовно се извршува од страна на Европската комисија, односно групата на независни високи експерти што таа ја формира за анализа на ситуацијата и за обезбедување препораки за системските прашања во однос на владеењето на правото, а кои се поврзани со следењето на комуникациите откриено во пролетта 2015 година.

Првиот извештај на групата експерти, кој беше објавен во јуни 2015 година, ги констатира клучните недостатоци и проблеми од медиумската сфера во земјата и даде препораки за нивно решавање веднаш по извршување на реформите во власта и во институциите. Клучните проблеми што беа наведени се поврзани со политичкото и финансиско влијание врз јавниот радиодифузен сервис и врз другите медиуми, владиното рекламирање, пристапот до информации од јавен карактер и клеветата.

Во септември 2017 година, Групата на искусни независни експерти го подготви новиот извештај, со кој се направи проценка на прогресот во адресирањето на нивните претходни наоди и препораки дадени во првиот извештај во 2015 година. Со овој извештај во голема мера беа констатирани претходните проблеми и предизвици во медиумската сфера и слободата на изразување и е забележан низок или ограничен степен на исполнување на предвидените реформи. Имајќи го предвид тоа, и понатаму остануваат да важат препораките дадени во првиот извештај во 2015 година, а дополнително се дадени и нови препораки. Новите препораки од извештајот во 2017 г. се однесуваат на изградба на владина стратегија за исполнување на реформите во медиумите, базирана на соодветна анализа и на планирање на транспарентен и партиципативен начин со претставниците на сите релевантни чинители од јавниот и од приватниот сектор. Препораките се однесуваат и на подобрувањето на капацитетите на самите медиуми и на зајакнувањето на нивната улога за отчетна држава, истражувачко новинарство и сл. Другите препораки се однесуваат на подобрување на функционирањето на Македонската радио-телевизија (МРТ) во поглед на нејзината независност и ефективно управување и работа, како и транспарентност и отчетност кон сите чинители. Исто така, треба да се разјасни ситуацијата на финансирање на Агенцијата за аудио и аудио-визуелни услуги за да се обезбеди нејзината независност и независноста на нејзиниот Совет.

Имплементацијата на ИРП, исто така, е набљудувана од други меѓународни институции и организации, како и од граѓанскиот сектор и од медиумите во Македонија. Нивните наоди и заклучоци се, генерално, во линија на констатираните состојби и идентификуваните проблеми и предизвици со извештаите на Прибе.

Од друга страна, Владата на Република Македонија и другите институции информираат за нивните активности за исполнување на реформските приоритети. Во досегашниот период од анализата на нивните информации и документи, се забележува дека дел од предвидените реформи се во тек на нивната реализација.

При подготвувањето на извештајот од набљудувањето, покрај двата извештаја од Рајнхард Прибе, беа користени новинарските производи од новинската агенција „[Мета](#)“, сториите од [ПИНА](#), извештаите од изборното набљудување на [ААВМУ](#) и наодите искажани од одржаниот состанок на фокус-групата составена од медиумски професионалци за потребите на овој проект.

Клучни наоди од набљудувањето

Започнато, но
неисполнето

1. Јавен радиодифузен сервис

Во рамките на првиот столб на ИРП во областа на медиумите, дадени се јасни препораки:

„- да се обезбедат видливи докази за тековните реформи во јавниот радиодифузен сервис во поглед на политиката на работењето, организацијата, едукацијата и уредништвото, кои се насочени кон зафаќање со критиките што се редовно искажувани во минатото во врска со недостигот од политичка независност, недостигот од балансирано известување, како и обезбедувањето информативна, висококвалитетна содржина“.

Покрај укинувањето на радиодифузна такса⁹, која беше обврска за граѓаните, не се случија значајни промени во унапредувањето на функциите, обврските и улогата која би требало да ја има јавниот радиодифузен сервис - МРТ.

Годишниот извештај¹⁰ за работата на МРТ во 2017-та година, кој е доставен на 30.03.2018 до Собранието на РМ, сеуште не е разгледуван, ниту пак е закажана седница на оваа тема. Ист е случајот и со годишниот извештај¹¹ за 2017-та поднесен од страна на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги.

Мониторингот и стручните анализи¹² направени од страна на цивилниот сектор покажаа недостаток на транспарентност при работата на раководните органи и тела на јавниот радиодифузен сервис (МРТ) за кој нема информации, како работел, кои се документите и политиките кои ги донесол во рамки на неговите надлежности. Поради тоа, одлуката на Програмскиот совет на МРТ, повторно да го избере¹³ актуелниот директор, во селекција од 13 пријавени кандидати на конкурсот објавен во јануари 2018 година, предизвика реакции меѓу стручната јавност¹⁴ поради контроверзите кои го следеа неговиот предходен мандат.

На негодувањата во јавноста поради ваквиот реизбор со свое образложение и став се огласи Владата¹⁵, информирајќи дека со усвојувањето на новиот Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги ќе се овозможи професионализација и департизација и на МРТ и на регулаторното тело.

По низа дебати и консултации, на крајот на февруари 2018, Владата го усвои¹⁶ Предлог-Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, кој потоа беше испратен во Собранието на расправа и негово изгласување.

⁹ Предлог на закон за изменување на Законот за аудио и аудиовизуелните медиумски услуги, по скратена постапка <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=d9c2f24d-4522-4e39-aab6-0c9bf85ebbd9>

¹⁰ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=a5cac699-06a1-46bb-ac76-5b135b3766e8>

¹¹ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=967e5063-679b-4d12-8c2d-efa93f419d98>

¹² <http://meta.mk/aavmu-mora-da-bide-vistinski-nositel-na-politiki-za-mediumite-ne-samo-regulator/>

¹³ <http://mediaobservatorium.mk/marjan-tsvetkovski-reizbran-za-direktor-na-mrti-тел-од-13-prijaveni-kandidati/>

¹⁴ <http://mediaobservatorium.mk/znm-reizborot-na-tsvetkovski-za-direktor-ne-odi-vo-prilog-na-reformite-na-mrt/>

¹⁵ <http://mediaobservatorium.mk/boshnakovski-novoto-rakovodstvo-na-mrt-ke-trae-do-noviot-zakon/>

¹⁶ <http://mediaobservatorium.mk/vladata-go-usvoi-predlog-zakonot-za-audio-i-audiovizuelni-mediumski-uslugi/>

Во текот на март 2018, [Предлог-Законот](#)¹⁷ се [дебатираше](#)¹⁸ на неколку Собраниски комисии во Собранието. До крајот на кварталот на следење на ИРП (31.03.2018) не беше закажана пленарна седница на Собранието на која предложениот Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги треба да се разгледа и да се изгласа.

---

¹⁷ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=e71f01ff-4bd8-428a-b45e-ccf4687b774a> (последно мемориран линк на 31.03.2018 г. во 16:50)

¹⁸ <http://mediaobservatorium.mk/so-serija-zabeleshki-zakonot-za-avmu-slednata-nedela-odi-na-plenarka-vo-sobranieto/>

2. Владино рекламирање

Делумно
исполнето

Согласно ИРП, за областа „владино рекламирање“ РМ треба да го исполни следното:

- „да се воспостават строги правила за владино рекламирање засновани на транспарентни, објективни и недискриминаторски критериуми;
- да се обезбеди целосна транспарентност на владиното рекламирање (не само во поглед на трошењето на јавните финансии, туку и во поглед на примателите и содржините);
- да се развие механизам за неплатени објави на јавниот сервис кои се навистина од јавен интерес.“

Во периодот опфатен со овој извештај (01.01.-31.03.2018), немаше нови допрецизирања по донесената владина мерка од 22.08.2017 година, со која беше објавено дека се укинуваат сите владини реклами во медиумите, а за кои беше нотирано во [Вториот периодичен извештај](#)¹⁹ од следењето на ИРП.

Од Владата сеуште не се донесени и објавени никакви документи со кои прецизно се одредуваат правила за евентуално Владино рекламирање преку социјалните мрежи кои се посочени како исклучок. Дополнително, не е познато дали се подготвува или е веќе подготвен било каков документ со кој се утврдуваат критериумите за дефинирање на поимот јавен интерес и соодветните теми од јавен интерес, а за кои ќе комуницира со граѓаните преку неплатени објави на Јавниот радиодифузен сервис.

Со новиот предлог Предлог-Закон за измена и дополнување на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, [во Членот 102 од Предлог-Законот](#)²⁰ е оставена можноста за рекламирање на Владата, Владините институции и другите јавни претпријатија.

Иако е најчесто присутна комуникацијата на владините институции и индивидуалци со јавноста преку социјалните мрежи Фејсбук и на Твитер, [од Владата известија дека ќе отворат нов дополнителен канал](#)²¹ за информирање и за комуникација со јавноста.

[Владиниот портпарол сепак појасни](#)²² дека на онлајн рекламирање, на Фејсбук и на Твитер се потрошени околу 250 евра.

Во периодот на следење и известување (01.01 – 31.03.2018) не е забележана комуникација со јавноста ниту преку јавниот сервис.

¹⁹ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/02/OMR_izveshtaj_2.pdf

²⁰ <http://www.sobranie.mk/materialdetails.nspx?materialId=e71f01ff-4bd8-428a-b45e-ccf4687b774a>
file:///C:/Users/Dell/Downloads/4_id_zaavmu_fevruari_2018.pdf (Член 102, стр 41 од 68)

²¹ <http://meta.mk/vladata-otvora-kanal-za-onlajn-komunikatsija-so-graganite-nema-da-dava-pari-za-reklami/>

²² <http://mediaobservatorium.mk/vladata-platila-samo-250-evra-za-reklami-na-fejsbuk-i-tviter/>

Делумно
исполнето

3. Пристап до информации

За областа пристап до информации од јавен карактер, во рамките на ИРП се бара:

„- да се адресираат главните пречки со кои се соочуваат новинарите при добивањето јавни информации (на пример, неуспехот на релевантни тела да одговорат на многу барања за информации, неоправданото прекумерно користење на категоријата 'доверливо' за документи што не се од таква природа)“.

По донесените одлуки на Владата и низата мерки за подобрување на пристапот до информации од јавен карактер: отворен интернет-пристап до [владиите седници](#)²³; бесплатен пристап за новинари до Централниот регистар и Катастарот на РМ, сепак останаа неколку допрезицирања на кои пошироката стручна јавност очекуваше унапредувања и допрецизирања во месеците на следење (01.01-31.03.2018).

Сепак, мора да се нотира дека се „отворени“ за слободен пристап до информации за граѓаните неколку други активности кои се во надлежност на Министерството за финансии.

Со цел да се зголеми транспарентноста и отчетноста при трошењето на јавните пари на граѓаните, на почетокот на јануари Министерството за финансии објави дека на [Електронскиот систем за јавни набавки \(ЕСЈ\)](#)²⁴ ќе се објавуваат и доделените договори при што јавноста ќе има увид во нив. Договорите треба да бидат достапни во рамките на самите известувања за склучената набавка. Владата оваа мерка ја најави дека е донесена со цел да се спречи обидот за корупција при склучување договори помеѓу државни органи и компании.

Дополнително, Министерството за финансии во соработка со Меѓународниот републикански институт (ИРИ) најави дека подготвуваат [портал кој е именуван како „Отворени финансии“ за кој најавуваат почеток на употреба кон крајот на 2018 година](#)²⁵. Намената на овој портал е да ги содржи сите податоци за трошењето на парите на граѓаните, намената на потрошеното, како и која институција кому ги уплаќала средствата и за која намена. Од Министерството за финансии известија дека за овај проект ќе ги користи искуствата од Словенија и Албанија, а достапните податоци би се обновувале на секои две недели.

[Министерството за одбрана информираше](#)²⁶ дека ги отвори за јавноста сите набавки и трошења кои не се од класифициран карактер. Платите на вработените во Министерството, услугите и јавните набавки се јавно достапни на [посебна страница](#) при сајтот оваа институција.

Иако беа констатирани низа недоречености и недоследности за бесплатниот пристап до јавните бази за новинарите во [Првиот периодичен извештај на Опсерваторијата на медиумските реформи](#)²⁷ и во [Вториот периодичен извештај на Опсерваторијата на медиумските реформи](#)²⁸, тие не беа корегирани во периодот на следење (01.01.-31.03.2018 година). Сеуште овој бесплатен пристап ги исклучува слободните новинари, академската заедница, НВОи и другите

²³ Влада на РМ, <http://vlada.mk/sednici>

²⁴ <https://e-nabavki.gov.mk/PublicAccess/Home.aspx#/home>

²⁵ <http://meta.mk/na-portalot-otvoreni-finansii-ke-se-sledi-trosheneto-na-parite-na-graganite/>

²⁶ <http://mediaobservatorium.mk/ministerstvoto-za-odbrana-se-otvora-kon-javnosta-i-ke-objavuva-se-shto-ne-e-tajno/>

²⁷ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2017/11/OMR_izveshtaj_1.pdf

²⁸ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/02/OMR_izveshtaj_2.pdf

истражувачки институции и сеуште не се знае под кои услови може такво барање да биде одбиено од страна на институцијата - имател на информации од јавен карактер.

И покрај најавите за измени и дополнување на Законот за пристап до информации од јавен карактер, активностите сеуште се во рана фаза. Како што [известил Министерството за правда во текот на февруари](#), работните групи кои треба да прават измени на постојниот Закон сеуште беа во фаза на формирање. До затворањето на овој извештај (31.03.2018) не беа објавени официјални информации од страна на Министерството за правда за некаков напредок во насока на подготовки или директна работа на измена и дополнување на предметниот закон.

Во текот на периодот на следење опфатен со овој извештај, организациите од граѓанското општество во повеќе прилики укажаа на неопходноста од измени и дополнувања на постојниот Закон за пристап до информации од јавен карактер. Ваквите барања беа [јавно искажани](#)²⁹ преку средствата за јавно информирање.

Единствената активност во оваа насока беше најавената поблиска соработка дефинирана со потпишан меморандум помеѓу [Здружението на новинарите на Македонија и Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер](#)³⁰. Со тоа се очекува комуникацијата меѓу новинарите, од една страна и јавните институции од друга страна, да биде поефикасна и побрза кога се работи за добивање информации брзо-потребни при извршување на новинарските задачи.

Главните предизвици коишто ги нотираа граѓанските организации и експертите од областа се сумирани во документот за јавна политика „[Предлози за менување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и подобрување на неговата примена](#)“³¹ објавен од ФООМ сеуште остануваат со оглед на фактот дека не е започната работата на измените и дополнувањата на Законот за пристап до информации од јавен карактер.

---

²⁹ <https://www.24.mk/vladata-i-zasegnatite-strani-go-podgotvuvaat-noviot-zakon-za-sloboden-pristap-do-informacii>

³⁰ <http://mediaobservatorium.mk/znm-dogovori-sorabotka-za-polesen-pristap-na-novinarite-do-informatsii-od-javen-karakter/>

³¹ „Предлози за менување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и подобрување на неговата примена“ (12.01.2018) <http://fosm.mk/CMS/Files/Documents/Policy%20Brief%2012-01-2018.pdf>

4. Клевета

Целосно
неисполето

Реформските приоритети за медиумите во четвртата област - клевета – предвидуваат:

„...намалување на бројот на случаи на клевета што стигнуваат во судовите, што треба да се постигне преку: ревидирање на законодавството за да се отстранат случаите од типот „чест“, „достоинство“ и „навреда“, што се поведуваат во согласност со законската дефиниција на навреда, а се надвор од опфатот на навреда во смисла на член 10 од ЕКЧП; ревидирање на процедуралните правила за исклучување мали случаи, а наместо тоа зголемување на примената на посредување при нивното решавање; поддршка и промоција на поголемо користење на саморегулацијата како алтернатива за судско постапување; гарантирање и спроведување на политичко ниво на практикувањето соодветно самоограничување од политичарите и од јавните функционери за да не се поведува постапка за клевета, во согласност со принципите на ЕСЧП“.

Согласно извештајот на Прибе од 2017³², кој се надоврзува на неговиот извештај од 2015³³, нотирано е намалувањето на судски случаи за клевета и за овој дел од реформскиот пакет се наведува дека не се третира како област што најмногу загрижува.

Во периодот на следење и известување за ИРП (01.01-31.03.2018) нема никакви промени од објавувањето на Првиот периодичен извештај³⁴ и на Вториот периодичен извештај³⁵ на Опсерваторијата на медиумските реформи што би укажале на унапредување на состојбите во делот на тужбите по основа на клевета и навреда со кои се соочуваа новинарите и медиумските работници. Нема ниту најава за измени и дополнувања на постојниот Закон за граѓанската одговорност за навреда и клевета. Според истражувачката сторија³⁶ на ПИНА - Платформа за истражувачко новинарство и анализи, во Основен суд Скопје 2, евидентно се намалени споровите за клевета и навреда во последните 24 месеци споредено со годините пред 2016-та година.

Сепак, судовите имаат различна пракса во толкувањето дали онлајн медиумот е медиум и дали вработениот во него е новинар или обичен граѓанин. Следствено на ваквото толкување различно се суди и за тужбите за клевета и навреда.

³² Senior expert group. (14.09.2017.) The former Yugoslav Republic of Macedonia: Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues 2017. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2017.09.14_seg_report_on_systemic_rol_issues_for_publication.pdf стр.24, пасус 122

³³ Европска комисија, ГД Добрососедска политика и преговори за проширување. Итни реформски приоритети за поранешната југословенска Република Македонија (јуни 2015) https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_mk.pdf

³⁴

³⁵ http://mediaobservatorium.mk/wp-content/uploads/2018/02/OMR_izveshtaj_2.pdf

³⁶ <http://mediaobservatorium.mk/sudii-ne-gi-priznavaat-portalite-za-mediumi-vo-sluchaita-za-kleveta-i-navreda/>

Користена литература

- Przino Agreement – Agreement in Skopje to overcome political crisis, 2 June 2015, Skopje.
- Итни реформски приоритети за Република Македонија, Европска комисија, ГД Добрососедска политика и преговори за проширување, јуни 2015 г.
- Програма за работа на Владата на РМ 2017-2020 г.
- План „3-6-9“ на Владата на РМ, 2017-2018 г.
- Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in spring 2015.
- Assessment and recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues, 2017.
- Фондација Отворено општество – Македонија. „Предлози за менување на Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер и подобрување на неговата примена“ (12.01.2018)